

3.4. Priorytety i działania realizowane w ramach programu

3.4.1. Priorytety realizowane w ramach programu

Tabela 10 – Zestawienie priorytetów i działań realizowanych w ramach Programu w latach 2007 -2013

Działanie	Priorytet I - Komunalne inwestycje ochrony srodowiska
1.1	gospodarka wodno-sciekowa w skupiskach ludności powyżej 15 tys RLM
1.2	przedsięwzięcia z zakresu gospodarki niebezpiecznymi i specyficznymi odpadami komunalnymi
1.3	rekultywacja terenów zdegradowanych na cele przyrodnicze
1.4	przygotowanie dokumentacji dla projektów priorytetu I
	Priorytet II - Bezpieczeństwo ekologiczne
2.1	retencjonowanie wody i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego istniejących zbiorników
2.2	zapewnienie bezpiecznego przejścia wód powodziowych i lodów
2.3	przygotowanie dokumentacji dla projektów priorytetu II
	Priorytet III - Nadzwyczajne zagrożenie srodowiska oraz monitorowanie jego stanu
3.1	zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom
3.2.	monitoring srodowiska
3.3.	przygotowanie dokumentacji dla projektów priorytetu III
	Priorytet IV – Wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii
4.1	duże przedsięwzięcia z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii
	Priorytet V - Przedsięwzięcia dostosowujące do wymogów ochrony srodowiska
5.1.	wsparcie systemów zarządzania srodowiskiem
5.2.	racjonalizacja gospodarki odpadami
5.3.	wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie uzyskania pozwolenia zintegrowanego (BAT)
5.4	wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno - sciekowej
5.5	wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza
5.6	wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi
	Priorytet VI - Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych
6.1	wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony, odbudowy i udostępniania ekosystemów na obszarach chronionych
6.2	podnoszenie jakości zasobów ekosystemów leśnych
6.3	zachowanie różnorodności gatunkowej

6.4	edukacja ekologiczna
	Priorytet VII - Wsparcie techniczne dla instytucji włączonych w proces zarządzania SPO-Srodowisko
7.1	wsparcie zarządzania programem
7.2	promocja i informacja
7.3	komputeryzacja oraz wyposażenie w sprzęt biurowy instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie programu
7.4	monitoring i ewaluacja programu

Priorytet I – komunalne inwestycje ochrony srodowiska

a) główny cel priorytetu

Głównym celem priorytetu w zakresie ochrony wód jest wspieranie działań polegających na zapobieganiu powstawania zanieczyszczeń oraz redukcja zanieczyszczeń dostających się do środowiska wodnego. Doprowadzenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych do stanu wynikającego z planowanego sposobu ich użytkowania (tzn. zapewniającego ludności i gospodarce kraju potrzebnej ilości wody o odpowiedniej jakości), a także potrzeb związanych z ich funkcjami ekologicznymi możliwe jest do osiągnięcia poprzez systematyczny wzrost ilości ścieków komunalnych i przemysłowych poddawanych coraz bardziej efektywnym procesom oczyszczania przed wprowadzaniem ich do środowiska.

b) uzasadnienie wyboru priorytetu

Realizacja celu polegała będzie na etapowym zapewnianiu określonego procentu redukcji zanieczyszczeń biodegradowalnych w ściekach dopływających do oczyszczalni komunalnych. Oznacza to, że wszystkie ścieki powstające w zakładach przemysłowych i osiedlach ludzkich kierowane będą do właściwego oczyszczania. Zakłada się osiągnięcie, do 2015 roku, 91% tych zanieczyszczeń w całkowitym ładunku ścieków komunalnych. Efekt taki możliwy będzie do uzyskania poprzez budowę, rozbudowę lub modernizację komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji zbiorczej, zgodnie z zapisami Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych.

c) spodziewane rezultaty realizacji priorytetu

Realizacja priorytetu przyczyni się do

- ograniczenia ilości zanieczyszczeń odprowadzanych do wód,
- poprawy jakości wód i ich stanu ekologicznego,
- wzrostu racjonalności gospodarowania zasobami środowiska,
- podniesienia jakości życia społeczeństwa,
- wypełnienia zobowiązań Traktatu Akcesyjnego w zakresie redukcji zanieczyszczeń odprowadzanych do wód.

d) działania realizowane w ramach priorytetu

1.1. – gospodarka wodno – ściekowa w skupiskach ludności powyżej 15 tys. RLM

a) cel działania

Celem działania jest podejmowanie inwestycji prowadzących do redukcji 91% całkowitego ładunku ścieków komunalnych poprzez wyposażenie (do końca 2015 r.) wszystkich aglomeracji powyżej 2000RLM w systemy kanalizacji oczyszczalnie ścieków;

b) opis działania

Działanie to obejmować będzie budowę, rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowę i modernizację systemów kanalizacji zbiorczej. Zgodnie z założeniami Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych Polska powinna wybudować, rozbudować lub zmodernizować oczyszczalnie ścieków w 318 aglomeracjach powyżej 15 000 RLM. Wymagana jest również rozbudowa lub modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej w 459 aglomeracjach o łącznej długości ok. 20211 km.

c) przykładowe typy projektów:

- budowa i modernizacja systemów kanalizacji zbiorczej;
- budowa, rozbudowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych;
- budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę na obszarach o szczególnym znaczeniu dla realizacji polityki ekologicznej państwa;
- grant globalny na budowę i modernizację systemu kanalizacji (wnioskodawca Marszałek Województwa).

d) kryteria wyboru projektów:

- wartość projektu powyżej 5 mln Euro,
- uwzględnienie w KPOSK powyżej 15 tys RLM,
- pakiety regionalne dla małych projektów oczyszczania ścieków komunalnych (w układzie zlewniowym), których beneficjentem jest Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, ze szczególnym priorytetem dla obszarów chronionych oraz oddziaływujących na obszary chronione: parki narodowe, obszary Natura 2000, rezerваты przyrody,
- zdolność zapewnienia osiągnięcia docelowych wymaganych parametrów oczyszczalni ścieków,
- efektywność technicznych rozwiązań i efektywność ekonomiczną dostosowania przepustowości oczyszczalni do zmiennej sezonowo ilości dostarczanych ścieków.

e) beneficjenci – jednostki samorządu terytorialnego, wfosigw.

1.2 – przedsięwzięcia z zakresu gospodarki niebezpiecznymi i specyficznymi odpadami komunalnymi

a) cel działania

Wdrażanie nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, w tym termicznego przekształcania odpadów oraz intensyfikacja odzysku i unieszkodliwiania odpadów wielkogabarytowych, budowlanych, niebezpiecznych wytwarzanych w grupie odpadów komunalnych.

b) opis działania

Budowa instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, w tym niebezpiecznych oraz tworzenie kompleksowych systemów w celu zapewnienia zbiórki odpadów niebezpiecznych wchodzących w strumień odpadów komunalnych, także odpadów wielkogabarytowych i budowlanych. Pod pojęciem specyficzne odpady komunalne należy rozumieć pojazdy wycofane z eksploatacji oraz odpady elektryczne i elektroniczne.

c) przykładowe typy projektów:

- budowa instalacji do unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, w tym w procesach termicznego przekształcania odpadów niebezpiecznych i specyficznych;
- budowa instalacji do odzysku i recyklingu odpadów niebezpiecznych i specyficznych, w tym w procesach termicznego przekształcania odpadów z odzyskiem energii;
- kompleksowe systemy zbiórki i unieszkodliwiania odpadów.

d) kryteria wyboru projektów:

- wartość projektu powyżej 5 mln Euro,
- spójność z planami gospodarki odpadami,
- eliminacja i ograniczenie ilości odpadów kierowanych do składowania,
- zapewnienie, osiągnięcie lub przekroczenie odpowiednich poziomów selektywnej zbiórki,
- osiągnięcie lub przekroczenie wymaganych prawem poziomów odzysku i recyklingu.

e) beneficjenci – jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy oraz inne podmioty gospodarcze uprawnione do prowadzenia działalności gospodarczej.

1.3 – rekultywacja terenów zdegradowanych na cele przyrodnicze

a) cel działania

Prawidłowo przeprowadzona rekultywacja zamkniętego składowiska odpadów komunalnych jest istotna z punktu widzenia ochrony środowiska - jego poszczególnych elementów - wód, gleb, powietrza oraz krajobrazu. Zrekultywowane składowiska odpadów w celach przyrodniczych mogą pozytywnie wpłynąć na poprawę lokalnej sytuacji społecznej oraz środowiskowej.

b) opis działania

Rekultywacja składowisk odpadów ukierunkowana na cele przyrodnicze - przywrócenie do użytku przestrzeni poprzez wprowadzenie i utrzymanie trwałej pokrywy roślinnej, z wyłączeniem możliwości wykonywania na tym terenie budynków, wykopów, instalacji naziemnych i podziemnych, z wyłączeniem instalacji związanych z funkcjonowaniem składowiska.

c) przykładowe typy projektów:

- rekultywacja składowisk odpadów i zagospodarowanie ich na cele przyrodnicze, rekreacyjne i wypoczynkowe,
- rekultywacja obszarów przemysłowych i powojkowych na cele przyrodnicze, rekreacyjne i wypoczynkowe.

d) kryteria wyboru projektów:

- wartość projektu powyżej 5 mln Euro,
- ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko składowisk niespełniających wymagań ochrony środowiska,
- spójność z planami gospodarki odpadami,
- zgodność projektu z kierunkami rozwoju regionu,
- zgodność proponowanej metody rekultywacji z obranym celem projektu,
- lokalizacja i dostępność tych terenów dla okolicznych mieszkańców,
- trwałość ekologiczna tworzonych projektów w czasie (ekosystem samopodtrzymujący się),

- rozwiązanie problemów na obszarach o silnie rozproszonej zabudowie ze szczególnym priorytetem dla obszarów chronionych oraz oddziaływujących na obszary chronione: parki narodowe, obszary Natura 2000, rezerваты przyrody.

e) beneficjenci – jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy oraz inne podmioty uprawnione do prowadzenia działalności gospodarczej.

1.4 – przygotowanie dokumentacji dla projektów priorytetu I

a) cel działania

Głównym celem działania jest pomoc w opracowaniu dokumentów niezbędnych do realizacji projektów w ramach priorytetu I.

b) opis działania

Przyjęcie przez Polskę nowej polityki wodnej nakłada obowiązek wdrożenia zasad zintegrowanego zarządzania wodami na obszarach dorzeczy oraz tworzenia dla tych obszarów planów i programów działań umożliwiających racjonalne korzystanie z wód i ich ochronę.

Opracowanie programów wodno-środowiskowych i planów gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły i Odry, a następnie uruchomienie procesu ich wdrażania, jest niezwykle kosztownym przedsięwzięciem, dla wykonania którego niezbędne staje się poszukiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania. Program wodno-środowiskowy zgodnie z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE, zawierał będzie działania podstawowe i uzupełniające, w tym inwestycyjne. Do działań podstawowych zalicza się: działania inwestycyjne w wyniku których ograniczane będą dopływy zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych, rolniczych, przemysłowych do wód powierzchniowych i podziemnych, działania służące dostarczaniu ludności odpowiedniej jakości wody do picia, kontrola jakości wody i ilości poboru wód powierzchniowych i podziemnych. Działania uzupełniające dotyczą między innymi: instrumentów prawnych, administracyjnych, projektów badawczych, rozwojowych, demonstracyjnych i edukacyjnych. Zgodnie z harmonogramem czasowym Ramowej Dyrektywy Wodnej działania te będą musiały być uruchomione w terminie do dnia 22 grudnia 2012 r.

Wdrażanie działań, które zostaną ujęte w programach wodno-środowiskowych, w perspektywie czasowej 2009- 2015 przyczynia się do osiągnięcia dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych, zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw i Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE.

c) przykładowe typy projektów:

- opracowania spójnych dokumentacji planistycznych zgodnych z zapisami ustawy o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw i Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE;
- opracowanie planów gospodarowania wodami i programów wodno-środowiskowych;
- przygotowanie studium wykonalności oraz dokumentacji technicznej dla projektów.

d) kryteria wyboru projektów:

- zgodność projektu z celem i zakresem merytorycznym działania,
- zgodność zakresu projektu z kryteriami wyboru projektów dla priorytetu I.

e) beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, RZGW,

6.1

Priorytet II – Bezpieczeństwo ekologiczne

a) główny cel priorytetu

Celem priorytetu jest wsparcie dla takich działań i projektów, które przyczyniają się do zapewnienia właściwego bezpieczeństwa ekologicznego kraju poprzez właściwe kształtowanie zasobów wodnych (zapewniające odpowiednią ilość wody, o odpowiedniej jakości dla potrzeb ludności i gospodarki kraju), ochronę przed powodzią i suszą.

Gwarancją bezpiecznego funkcjonowania kraju i jego dalszego rozwoju jest optymalne wykorzystanie dostępnych zasobów wodnych w celu zaspokojenia potrzeb ludności, rolnictwa i przemysłu przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony przed powodzią i suszą.

b) uzasadnienie wyboru priorytetu

W celu umożliwienia rozwoju społecznego i gospodarczego kraju istnieje przede wszystkim konieczność zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych o odpowiedniej ilości i jakości. Równowaznym celem działań zwiększających bezpieczeństwo ekologiczne będzie zaspokojenie niezbędnych potrzeb w zakresie ochrony przed powodzią i suszą wobec zmian klimatu spowodowanych zaburzeniem równowagi w środowisku. Działania w tej sferze będą, z jednej strony, ukierunkowane na poprawę bilansu wodnego kraju poprzez zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych w wyniku budowy zbiorników i stopni wodnych. Z drugiej strony zapewnienie odpowiedniej rezerwy powodziowej zbiorników wraz z prawidłowym utrzymaniem rzek i istniejącej infrastruktury gospodarki wodnej, gwarantować będzie zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego oraz minimalizowanie skutków powodzi.

Tak sformułowany priorytet pozwoli na realizację zadań, które z uwagi na swój charakter są strategiczne dla kraju (zapewnienie bezpieczeństwa, realizacja naszych zobowiązań negocjacyjnych, wartość projektów przekraczająca możliwości budżetowe samorządów).

c) spodziewane rezultaty priorytetu

- przyrost pojemności zbiorników retencyjnych, co przyczyni się do zwiększenia zasobów wodnych kraju zbliżając nas do średnich standardów europejskich,
- ograniczenie strat w gospodarce będących bezpośrednim skutkiem występowania negatywnych zjawisk naturalnych,
- umożliwienie wykorzystania rzek do celów żeglugi w tym turystycznej żeglugi pasażerskiej,
- powstrzymanie dekapitalizacji majątku trwałego,
- zwiększenie udziału energii wyprodukowanej ze źródeł odnawialnych w ogólnym bilansie energetycznym kraju.

d) działania realizowane w ramach priorytetu II

2.1 – retencjonowanie wody i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego istniejących zbiorników

a) cel działania

Zapewnienie dyspozycyjnych zasobów wodnych dla ludności i gospodarki kraju, a także zwiększenie stopnia bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy.

b) opis działania

Aby zwiększyć zasoby dyspozycyjne wody oraz minimalizować skutki ekstremalnych zjawisk, należy dążyć, aby retencja osiągnęła około 15% średniego odpływu rocznego. Niezbędny jest podjęcie budowy zbiorników i stopni wodnych, zwłaszcza na obszarach o znacznym zagrożeniu powodzią i suszą.

Wielozadaniowe zbiorniki i stopnie wodne są obiektami spełniającymi szereg funkcji często równorzędnych, z których najistotniejsza, obok gromadzenia zasobów wody, jest funkcja przeciwpowodziowa. Znaczna część tych obiektów wykorzystywana jest energetycznie, a wszystkie podejmowane w ostatnim okresie przedsięwzięcia, obligatoryjnie wyposażane są w urządzenia służące do produkcji czystej ekologicznie energii. Ponadto większość tych obiektów ma znaczenie dla aktywizacji regionu, spełnia funkcje rekreacyjną przyczyniając się do rozwoju turystyki wodnej.

Ważniejszymi przedsięwzięciami, których realizację należy podjąć w pierwszej kolejności są: Wielowieś Klasztorna oraz Krempna.

c) przykładowe typy projektów:

- 1 - realizacja zbiorników wielozadaniowych i stopni wodnych;
- 2 – modernizacja i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego urządzeń wodnych.

d) kryteria wyboru projektów:

- wartość projektu powyżej 5 mln Euro,
- zgodność z Programem dla Odry 2006, Strategia Gospodarki Wodnej lub wskazaniemi Raportu Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego,
- nowe zbiorniki o pojemności powyżej 10 mln m³,
- stopnie wodne pozostające w administracji RZGW,
- wpływ realizacji przedsięwzięcia na uzyskanie drożności biologicznej rzek.

e) beneficjenci – Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, jednostki samorządu terytorialnego i ich związki.

2.2 - zapewnienie bezpiecznego przejścia wód powodziowych i lodów

a) cel działania

Celem działania jest przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków negatywnych zjawisk naturalnych jakimi są powodzie.

b) opis działania

W celu zapewnienia warunków dla bezpiecznego przejścia wód powodziowych i lodów niezbędne jest właściwe utrzymanie wód i urządzeń wodnych. Na około 100 tys. istniejących w Polsce urządzeń wodnych, zdecydowana większość spełnia funkcje przeciwpowodziowe. Wiele z obiektów jest w złym stanie technicznym, mogącym zagrażać bezpieczeństwu. Podstawowymi przyczynami zagrożeń budowli piętrowych jest ich starzenie się, a więc powstawanie uszkodzeń powodowanych wieloletnim oddziaływaniem środowiska, w jakim się te budowle znajdują, a także brak możliwości dla konsekwentnej realizacji programów utrzymania rzek i potoków górskich.

Ponadto dla stworzenia odpowiednich warunków bezpiecznego przejścia wód powodziowych i lodów, niezbędne jest przeciwdziałanie nadmiernej erozji i akumulacji rzek i potoków, poprzez właściwe kształtowanie ich koryt, zgodne z dobrymi praktykami w tym zakresie,

uwzględniającymi zarówno potrzeby techniczne jak i dobro środowiska. Niezbędnym działaniem jest także modernizacja istniejących urządzeń wodnych, często powiązanych w systemy kształtujące przepływ i warunki korzystania z wody na obszarach aglomeracji. Ważnym elementem kształtującym bezpieczeństwo powodziowe jest także budowa nowych oraz właściwa konserwacja istniejących wałów przeciwpowodziowych, polderów i tzw. suchych zbiorników przeciwpowodziowych okresowo przechwytyjących przepływy o dużym natężeniu.

c) przykładowe typy projektów:

1. utrzymanie rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie;
2. budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych (wały, poldery, suche zbiorniki, zbiorniki wodne).

d) kryteria wyboru projektów

- wartość projektu powyżej 5 mln Euro,
- wykorzystanie lub zwiększenie naturalnych zdolności retencyjnych zlewni,
- zgodność ze Strategią Gospodarki Wodnej, Programem dla Odry 2006 lub innymi programami takimi jak: Program poprawy podstawowego systemu ochrony przeciwpowodziowej na Żulawach, Raport Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego;
- redukcja zagrożenia powodziowego (wielkość chronionego obszaru, gęstość zaludnienia, wartość chronionego majątku);
- wpływ przedsięwzięcia na funkcjonowanie systemu ochrony przeciwpowodziowej;
- funkcja i lokalizacja urządzenia wodnego (znaczenie urządzenia wodnego dla kształtowania zasobów wodnych i korzystania z nich) – w tym turystyczno – rekreacyjnego i gospodarczego;
- stan techniczny urządzenia wodnego;
- wpływ realizacji przedsięwzięcia na zwiększenie przepustowości węzłów wodnych.

e) beneficjenci – Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, Wojewódzkie Zarządy Urządzeń i Melioracji Wodnej, jednostki samorządu terytorialnego i ich związki.

2.3 – przygotowanie dokumentacji dla projektów priorytetu II

a) cel działania

Głównym celem działania jest pomoc w opracowywaniu dokumentów niezbędnych do realizacji projektów w ramach priorytetu II.

Opracowanie programu wodno-środowiskowego i planów gospodarowania wodami dla Obszaru Dorzecza Wisły i Obszaru Dorzecza Odry w związku z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE

b) opis działania

Opracowanie programu wodno-środowiskowego i planów gospodarowania wodami w terminie do dnia 22 grudnia 2009r., a następnie uruchomienie procesu jego wdrażania. Program wodno-środowiskowy zgodnie z wymogami art. 11 Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE, zawierał będzie działania podstawowe i uzupełniające, w tym inwestycyjne. Do działań podstawowych zalicza się: działania inwestycyjne w wyniku których ograniczane będą dopływy zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych, rolniczych, przemysłowych do wód powierzchniowych i podziemnych, działania służące dostarczaniu ludności odpowiedniej

jakosci wody do picia, kontrola jakosci wody i ilosci poboru wód powierzchniowych i podziemnych. Działania uzupełniające dotyczą między innymi: instrumentów prawnych, administracyjnych, projektów badawczych, rozwojowych, demonstracyjnych i edukacyjnych. Zgodnie z harmonogramem czasowym Ramowej Dyrektywy Wodnej działania te będą musiały być uruchomione w terminie do dnia 22 grudnia 2012 r.

c) przykładowe typy projektów:

- 1 - dokumentacje planistyczne zgodnie z art. 113 ustawy o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw,
- 2 – opracowanie planów i programów wodno – środowiskowych.

d) kryteria wyboru projektów:

- zgodność projektu z celem i zakresem merytorycznym działania oraz wymogami ustawy z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw i Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- zgodność z polskim raportem dla Obszaru Dorzecza Wisły i Odry z realizacji art. 5 i 6, Załączników II, III i IV Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE przekazany w dniu 22 marca 2005r. do Komisji Europejskiej,
- doświadczenie w realizowaniu projektów planistycznych z dziedziny gospodarowania wodami,
- wiedza w zakresie systemu instytucjonalnego w dziedzinie gospodarowania wodami w Polsce.

e) beneficjenci:

- regionalne zarządy gospodarki wodnej, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska.

Priorytet III – Nadzwyczajne zagrożenie środowiska i monitoring jego stanu

a) główny cel priorytetu

Głównym celem priorytetu jest wsparcie takich działań i projektów, które przyczyniają się do zapewnienia optymalnego poziomu bezpieczeństwa ekologicznego kraju, poprzez właściwe przeciwdziałanie i reagowanie na nadzwyczajne zagrożenia środowiska, obejmujące zarówno katastrofy naturalne (np. powodzie, pożary lasów) oraz technologiczne (związane z poważnymi awariami przemysłowymi), jak i monitoring jego stanu, którego wyniki są źródłem informacji niezbędnej dla procesów decyzyjnych w ochronie środowiska na różnych szczeblach zarządzania środowiskiem.

b) uzasadnienie wyboru priorytetu

W celu zapewnienia optymalnego poziomu przeciwdziałania i reagowania na nadzwyczajne zagrożenia środowiska istnieje przede wszystkim konieczność realizacji przedsięwzięć w zakresie metod i narzędzi do analizowania potencjalnych zagrożeń katastrofami naturalnymi, jak i poważnymi awariami. Równoważnym celem działań będzie wsparcie techniczne krajowego systemu reagowania kryzysowego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego oraz Krajowego Systemu Ratowniczo-Gasniczego. Działania w tych obszarach będą, z jednej strony, ukierunkowane na finansowanie przedsięwzięć wspierających bezpieczeństwo ekologiczne (w szczególności ochronę przed skutkami zagrożeń naturalnych, przeciwdziałanie poważnym awariom). Z drugiej zaś strony, wzmocnieniu wybranych elementów systemu zarządzania środowiskiem, służyć będą przedsięwzięcia inwestycyjne, polegające na doskonaleniu technicznym i wsparciu

instytucjonalnym Państwowej Straży Pożarnej. Prawidłowa realizacja powyższych zadań wspierac będą również opracowania merytorycznych i technologicznych założeń do budowy stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i stwarzanych poważnymi awariami, a także programy i plany wsparcia krajowego systemu reagowania kryzysowego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego oraz Krajowego Systemu Ratowniczo-Gasniczego.

Działania podejmowane w zakresie monitoringu środowiska stanowią źródło obiektywnej informacji o jego stanie przez co stanowią wsparcie dla procesów zarządzania w ochronie środowiska. Informacja o stanie środowiska odzwierciedla skuteczność podejmowanych działań naprawczych w zakresie ochrony środowiska oraz pozwala określić obszary zagrożone przez co umożliwia właściwą alokację nakładów finansowych.

c) spodziewane rezultaty priorytetu

- poprawa poziomu ochrony w województwach objętych projektami (ilość samochodów w szt. / 1 mln mieszkańców w województwach),
- wzrost ilości zakładów przemysłowych zaliczonych do kategorii zwiększonego i dużego ryzyka wystąpienia poważnej awarii, zabezpieczonych w wyniku realizacji projektu przed niekontrolowanymi skutkami takiej awarii (szt.),
- poprawa operacyjnego zabezpieczenia obszarów objętych projektem (powierzchnia obszaru w km² / liczba samochodów w szt.) poprzez m. in.:
 - o zwiększenie ilości pojazdów specjalistycznych i sprzętu (stan obecny / potrzeby),
 - o wzrost ilości specjalistycznego sprzętu w podziale bojowym (%), (szt.),
 - o wzrost możliwości przepompowywania wody (litry),
- zwiększenie zdolności zabezpieczenia zaplecza socjalnego dla ewakuowanej podczas klęsk i katastrof ewakuowanej ludności (osoby),
- skrócenie czasu przeprowadzenia rozpoznania zagrożenia, jego oceny oraz prognozy (%),
- skrócenie czasu przekazywania informacji pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w procesie zarządzania awariami stanowiącymi zagrożenie dla środowiska (%),
- zwiększenie ilości wykonywanych analiz stanu poszczególnych komponentów środowiska oraz analiz przyczynowo skutkowych oceniających skuteczność podejmowanych działań prewencyjnych i naprawczych,
- zwiększenie częstotliwości stosowania nowych narzędzi i metod obserwacji stanu środowiska,
- budowa i modernizacja baz danych do gromadzenia i przetwarzania informacji o środowisku.

d) działania realizowane w ramach priorytetu

3.1. – Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom

a) cel działania

Głównym celem działania jest finansowanie przedsięwzięć wspierających bezpieczeństwo ekologiczne, w szczególności ochronę przed skutkami zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom, usuwanie ich skutków i przywracanie środowiska do stanu właściwego oraz wzmocnienie wybranych elementów systemu zarządzania

środowiskiem poprzez dofinansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych służących doskonaleniu technicznemu i wsparciu instytucjonalnemu.

b) opis działania

Biorąc pod uwagę występujące cyklicznie katastrofy naturalne i technologiczne zagrażające bezpieczeństwu ludzi i środowiska niezbędne jest podejmowanie działań zmierzających do ciągłej poprawy poziomu bezpieczeństwa ekologicznego, zgodnie z zasadami zrównowadzonego i trwałego rozwoju oraz najlepszych dostępnych technik (BAT). W związku z tym konieczne jest wyposażenie właściwych podmiotów w specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie, których wykorzystanie skutecznie przyczyni się do polepszenia poziomu bezpieczeństwa, jakości, warunków i standardów życia, m.in. poprzez:

- zapobieganie i ograniczanie zagrożeń środowiskowych, w tym również właściwe planowanie przestrzenne,
- zapobieganie poważnym awariom.

Ponadto w celu realizacji działania organy systemu reagowania kryzysowego: komendy Państwowej Straży Pożarnej oraz inspekcja ochrony środowiska będą wyposażane w narzędzia umożliwiające dokonanie weryfikacji danych i obliczeń dostarczonych przez prowadzących zakłady przemysłowe w zakresie:

- rozpoznania zagrożeń,
- oceny możliwości powstania zdarzeń niebezpiecznych,
- prognoz rozwoju sytuacji awaryjnych, w tym zasięgu stref skażeń.

Organy te będą również wyposażane w narzędzia umożliwiające właściwe planowanie własnych działań ratowniczych, nie tylko w odniesieniu do zakładów zakwalifikowanych do grupy dużego ryzyka, ale także do pozostałych obiektów i terenów znajdujących się na terenie właściwości danej komendy. W tym aspekcie szczególne znaczenie mają aplikacje umożliwiające identyfikację i ocenę skutków zagrożeń, mapy cyfrowe z ich aplikacjami, sprzęt i urządzenia służące do obsługi wspomnianego oprogramowania.

Ponadto w ramach technicznego wsparcia ratownictwa ekologicznego i chemicznego dokonywane będą zakupy specjalistycznego sprzętu ratowniczego.

c) przykładowe typy projektów:

1. Budowanie i doskonalenie stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i stwarzanych poważnymi awariami, w tym: wyposażenie w specjalistyczny sprzęt;
2. Zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii np. samochody ratownictwa chemiczno-ekologicznego, samochody gasnicze, pompy, łodzie, sprzęt zaplecza socjalnego dla ewakuowanych, nosniki kontenerów z innym sprzętem specjalistycznym itp;
3. Wsparcie techniczne krajowego systemu reagowania kryzysowego oraz ratowniczo-gasniczego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego;
4. Realizacja przedsięwzięć w zakresie metod i narzędzi do analizowania zagrożeń poważnymi awariami.

d) kryteria wyboru projektów:

- Zgodność z celem i zakresem merytorycznym działania oraz zapisami dokumentów programowych;
- Finansowa i techniczna wykonalność projektu;
- Zgodność z ustawą Prawo zamówień publicznych;
- Zasadność realizacji projektu na poziomie co najmniej województwa.

e) beneficjenci

Komenda Główna i komendy wojewódzkie Państwowej Straży Pożarnej, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska i wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska.

3.2. – monitoring środowiska

a) cel działania

Głównym celem działania jest zapewnienie wsparcia poprzez dostarczanie informacji dla procesu zarządzania środowiskiem oraz procesów decyzyjnych w ochronie środowiska podejmowanych na różnych szczeblach administracji, w szczególności związanych z wynikami wykonania projektów realizowanych w ramach różnych inicjatyw a przede wszystkim RPO i SPO, mających na celu poprawę jakości środowiska i ograniczenie wpływu na środowisko przez uciążliwe podmioty;

b) opis działania

Obserwacja i ocena stanu środowiska oraz kontrola przestrzegania prawa ochrony środowiska jest podstawowym i niezbędnym sposobem monitorowania skuteczności podejmowanych działań na rzecz poprawy jego jakości. Działania te stanowią źródło informacji dla decydentów ułatwiając pełniejszą identyfikację problemów, podejmowanie decyzji i alokację funduszy na działania zapobiegawcze i naprawcze. Aspekty środowiskowe ujęte są nie tylko w SPO Środowisko, ale również w innych programach operacyjnych, sektorowych i regionalnych. Natomiast „odpowiedzialność” za stan środowiska, na który wpływ mają działania podejmowane także przez inne resorty, jest scentralizowana i znajduje się w rękach Ministra Środowiska, który zobligowany jest do raportowania informacji o jego stanie do Komisji Europejskiej i innych agend międzynarodowych. Dlatego też Minister Środowiska powinien dysponować niezależnym i obiektywnym miernikami oceny realizacji działań na rzecz środowiska. Role takich mierników doskonale pełnią wskaźniki jakości środowiska, generowane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Działalność kontrolna Inspekcji Ochrony Środowiska zapewni nadzór bieżący nad realizacją projektów umożliwiając w uzasadnionych przypadkach podejmowanie natychmiastowych czynności korekcyjnych poprawiających efektywność przedsięwzięć.

c) przykładowe typy projektów:

- 1 - wdrażanie nowych narzędzi i metod obserwacji stanu środowiska m.in. narzędzi GIS i metod teledetekcyjnych;
- 2 - przygotowanie nowych baz lub modernizacja istniejących baz danych do gromadzenia i przetwarzania informacji o środowisku;
- 3 - wyposażenie w sprzęt, środki łączności i przesyłu na duże odległości,
- 4 – pozyskiwanie danych oraz analizy stanu poszczególnych komponentów środowiska w tym analizy przyczynowo-skutkowe wraz z presją działającą na te komponenty, a więc oceniających skuteczność podejmowanych działań prewencyjnych i naprawczych.

d) kryteria wyboru projektów:

- wartość projektu powyżej 5 mln Euro,
- zgodność projektu z PMS na lata 2007-2013,
- zgodność z programami ponad regionalnymi oraz przygranicznymi.

e) beneficjenci – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego i ich związki.

3.3. Przygotowanie dokumentacji dla projektów priorytetu III

a) cel działania

Głównym celem działania jest finansowanie merytorycznych i technologicznych założeń, programów, planów itp. wspierających przygotowanie projektów dla działania 3.1. w tym opracowanie programów zarządzania środowiskiem w zakresie zapobiegania występowaniu poważnych i usuwania skutków nadzwyczajnych zagrożeń środowiska na obszarze kraju, w obszarach granicznych i transgranicznych.

b) opis działania

W celu właściwego przygotowania się do realizacji zadań przewidzianych do wsparcia w ramach działania 3.1. niezbędnym wydaje się poprzedzenie potencjalnych projektów inwestycyjnych opracowaniami założeń, programów i planów, uzasadniających słusność zgłaszanych do współfinansowania w ramach działania 3.1. przedsięwzięć inwestycyjnych. Programy będą zawierały działania podstawowe dotyczące ograniczania zagrożeń, w tym inwestycyjne. Działania uzupełniające dotyczą między innymi instrumentów prawnych, administracyjnych, projektów badawczych i edukacyjnych.

c) przykładowe typy projektów:

1. Opracowanie założeń do budowy stanowisk do analizowania i prognozowania.
2. Opracowanie programów i planów wsparcia krajowego systemu reagowania kryzysowego oraz Krajowego Systemu Ratowniczo-Gasniczego,
3. programy i plany przeciwdziałania i operacyjno-ratownicze.

d) kryteria wyboru projektów:

- zgodność projektu z celem i zakresem merytorycznym działania oraz wymogami ustaw o PSP oraz ochronie przeciwpożarowej i prawa ochrony środowiska oraz aktów wykonawczych w tym zakresie,
- zastosowanie dostępnych technik informatycznych i cyfrowych w celu usprawnienia sporządzania analiz i prognoz oraz wymiany informacji,
- doświadczenie w realizowaniu projektów planistycznych w zakresie nadzwyczajnych zagrożeń środowiska oraz wiedza w zakresie systemu instytucjonalnego w dziedzinie nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

e) beneficjenci

Komenda Główna i komendy wojewódzkie Państwowej Straży Pożarnej, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska.

Priorytet IV – Wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii

a) główny cel priorytetu

Osiągnięcie w roku 2010 udziału energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w łącznym zużyciu energii elektrycznej brutto w Polsce na poziomie 7,5% oraz stały wzrost jej udziału w bilansie energetycznym kraju po roku 2010 w stopniu uzależnionym od możliwości ekonomicznych, technologicznych i środowiskowych.

b) uzasadnienie wyboru priorytetu

Konieczność promocji odnawialnych źródeł energii i wzrost ich wykorzystania wynikają z dyrektywy 77/2001/WE w sprawie promocji na rynku wewnętrznym energii elektrycznej produkowanej ze źródeł odnawialnych i zapisanego w Traktacie Akcesyjnym oraz w „Polityce energetycznej Polski do roku 2025” celu indykatywnego.

c) spodziewane rezultaty priorytetu

Wzrost produkcji energii z OZE pozwoli na dywersyfikację krajowych źródeł energii, zaspokojenie rosnącego zapotrzebowania na energię elektryczną z czystych ekologicznie źródeł, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z dużych przez energetykę konwencjonalną. Inwestycje w tym zakresie wpłyną na rozwój w kraju nowoczesnej i jednej z najbardziej dynamicznie rozwijającej się w świecie branży, jaką jest energetyka odnawialna.

d) działania realizowane w ramach priorytetu III

W ramach priorytetu przewidziana jest realizacja dużych inwestycji wykorzystujących odnawialne źródła, w tym zwłaszcza energie wiatru, wody i biomasy, do produkcji energii elektrycznej oraz energii elektrycznej i ciepłej w skojarzeniu, a także działania przyłączeniowe do sieci energetycznych.

4.1 – duże przedsięwzięcia z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii

a) cel działania

Osiągnięcie 7,5% energii elektrycznej netto uzyskiwanej z odnawialnych źródeł energii do roku 2010

b) opis działania

W ramach tego działania realizowane będą przedsięwzięcia polegające na:

- realizacji inwestycji z zakresu odnawialnych źródeł energii o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym;
- wspieraniu systemowych rozwiązań innowacyjnych z zakresu OZE, w tym systemów monitoringu zasobów odnawialnych źródeł energii,
- budowie lub modernizacji infrastruktury niezbędnej do produkcji energii z OZE oraz infrastruktury przyłączeniowej niezbędnej do odbioru i przesyłu energii elektrycznej lub ciepła ze źródeł odnawialnych

c) przykładowe typy projektów

- 1 - elektrownie wodne o mocy nie większej niż 5 MW, ze szczególnym uwzględnieniem projektów infrastrukturalnych zwiększających bezpieczeństwo przeciwpowodziowe oraz retencjonowanie wody,
- 2 - farmy wiatrowe o mocy od 10 MW oraz wszystkie na morzu,
- 3 - projekty innowacyjne bilansujące energetykę wiatrową poprzez łączenie jej z energetyką szczytowo-pompową lub innymi źródłami energii,
- 4 – elektrociepłownie na biomase – projekty o znaczeniu regionalnym

d) kryteria wyboru projektów:

- wielkość emisji unikniętej,
- moc instalacji,
- innowacyjność technologii,

- wpływ na zmniejszanie regionalnych dysproporcji w zakresie infrastruktury energetycznej oraz wpływ na regionalne bezpieczeństwo energetyczne,
 - komplementarność z celami innych priorytetów NPR,
- Ponadto w odniesieniu do energetyki wodnej:
 - moc instalacji nie większa niż 5 MW,
 - połączenie inwestycji z działaniami na rzecz bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i retencjonowania zasobów wodnych,
 - projekty obejmujące przygotowanie infrastruktury niezbędnej do rozwoju energetyki wodnej,
 - przeznaczenie części przychodów na utrzymanie obiektów wodnych będących elementami infrastrukturalnymi elektrowni,
 - proekologiczność rozwiązania (np. urządzenia umożliwiające wędrowkę dla ryb oraz automatyka ograniczająca pobór wody przez turbiny przy niskich stanach rzek),
 - W odniesieniu do elektrowni wiatrowych:
 - moc instalacji od 10 MW oraz wszystkie na morzu,
 - projekty wykorzystujące wyłącznie nowe technologie i urządzenia,
 - W odniesieniu do przedsięwzięć wykorzystujących energię biomasy:
 - projekty o znaczeniu regionalnym,
 - projekty obejmujące tworzenie obiektów spalania biomasy dla produkcji energii elektrycznej w skojarzeniu z produkcją ciepła, z własnymi źródłami paliwa lub wieloletnimi umowami na jego dostawę, z wyłączeniem biomasy drzewnej.
 - projekty obejmujące produkcję paliwa energetycznego z biomasy, jako element projektów obejmujących budowę lub modernizację obiektów spalania biomasy,
 - produkcja i modernizacja efektywnych urządzeń do produkcji energii w wyniku spalania biomasy.

e) beneficjenci - jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, przedsiębiorcy oraz inne podmioty uprawnione do prowadzenia działalności gospodarczej.

Priorytet V – przedsięwzięcia dostosowujące do wymogów ochrony środowiska

a) główny cel priorytetu

Celem działania jest zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego poprzez wspieranie przedsiębiorstw zobligowanych do dostosowania swojej infrastruktury do wymogów ochrony środowiska.

Priorytet będzie bezpośrednio wspomagał realizację zobowiązań negocjacyjnych Polski w zakresie wdrażania dyrektyw z dziedziny ochrony środowiska, m. in. poprzez wspieranie przedsiębiorców na drodze do uzyskania pozwolenia zintegrowanego. Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw przemysłowych poprzez dostosowanie infrastruktury do wymogów ochrony środowiska, a w rezultacie także wsparcie rozwoju gospodarczego w sektorach zależnych od stanu środowiska naturalnego jest bezpośrednią realizacją zasad trwałego, zrównoważonego rozwoju. Realizacja inwestycji wspieranych w ramach niniejszego działania umożliwi czasowe zatrudnienie zarówno w sektorze budownictwa jak i doradztwa oraz kontroli. Po zrealizowaniu niektórych inwestycji powstana dodatkowe, stałe miejsca pracy związane z obsługą infrastruktury. Preferowanie technologii przyjaznych

środowisku będzie wiązało się również z wykorzystaniem ICT, co wpłynie na rozwój sektora informatycznego w Polsce.

b) *uzasadnienie wyboru priorytetu*

Ciągle jeszcze niezadowolający stan środowiska i środki niewystarczające dla realizacji wszystkich zadań ochrony środowiska są jednymi z czynników hamujących rozwój gospodarczy, zarówno na poziomie regionalnym, jak i w skali całego kraju. Dodatkowym czynnikiem wymuszającym podjęcie stanowczych działań dostosowawczych są zadania związane z wdrażaniem przepisów prawa wspólnotowego. Ocenia się, że przedsiębiorstwa poza sektorem publicznym będą musiały ponieść około 55% całości nakładów związanych z przejmowaniem wspólnotowego *acquis communautaire* w dziedzinie ochrony środowiska. Dotyczy to głównie dużych przedsiębiorstw z branży elektroenergetycznej oraz przedsiębiorstw zobowiązanych do wdrażania BAT. W sektorze przedsiębiorstw znaczne inwestycje będą konieczne w odniesieniu do wdrażania standardów określonych w szczególności w następujących przepisach prawa WE:

- dyrektywie nr 61/1996/WE z dnia 24 września 1996 r. w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń (Dz. Urz. WE L 257 z 10.10.1996),
- dyrektywie nr 271/1991/WE z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991),
- dyrektywie nr 464/1976/EWG z dnia 4 maja 1976 r. w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego oraz dyrektywie „córce” (Dz. Urz. WE L 129 z 18.05.1976),
- dyrektywie nr 80/2001/WE z dnia 23 października 2001 r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania (Dz. Urz. WE L 309 z 27.11.2001),
- dyrektywie nr 442/1975/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów (Dz. Urz. WE L 194 z 25.07.1975) – tzw. dyrektywy ramowej, dyrektywie nr 689/1991/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 377 z 31.12.1991), dyrektywie nr 67/1994/WE z dnia 16 grudnia 1994 r. w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 365 z 31.12.1994) oraz dyrektywie nr 59/1996/WE z dnia 16 sierpnia 1996 r. w sprawie unieszkodliwiania polichlorowanych bifenyli i polichlorowanych trifenyli (PCB/PCT) (Dz. Urz. WE L 243 z 24.09.1996),
- dyrektywie nr 62/1994/WE z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (Dz. Urz. WE L 365 z 31.12.1994) oraz
- dyrektywie nr 76/2000/WE z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie spalania odpadów (Dz. Urz. WE L 332 z 28.12.2000).

Przepisy ww. dyrektyw zostały transponowane do prawa polskiego poprzez zapisy następujących krajowych aktów prawa:

- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627¹), zwana dalej „ustawą prawo ochrony środowiska”,

¹ Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 233, poz. 1957, z 2003 r. Nr 46, poz. 392, Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568, Nr 175, poz. 1693, Nr 190, poz. 1865 i Nr 217, poz. 2124 oraz z 2004 r. Nr 19, poz. 177, Nr 49, poz. 464, Nr 70, poz. 631, Nr 92, poz. 880 i Nr 96, poz. 959.

- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628)²,
- ustawie prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r. (Dz. U. Nr 115, poz. 1229)³, zwana dalej „ustawa prawo wodne”

oraz związane z nimi kilkudziesiąt aktów wykonawczych (rozporządzeń wydanych przez właściwych Ministrów).

Szeroki zakres zadań do wykonania oraz wysokie szacowane koszty procesu dostosowawczego w dziedzinie ochrony środowiska umożliwiły wynegocjowanie okresów przejściowych, także na stosowanie pomocy publicznej na ochronę środowiska w obszarze „polityka konkurencji”. Przedsiębiorstwa na terenie całego kraju mogą również korzystać z pomocy regionalnej, ponieważ wszystkie województwa w tym okresie programowania są objęte Celem 1. Głównym zadaniem, celem i obowiązkiem jest jak najlepsze wykorzystanie tej sprzyjającej sytuacji poprzez odpowiednie zaprogramowanie działań SPO-Srodowisko. Można się spodziewać, że zaplanowane przedsięwzięcia ułatwią polskim przedsiębiorcom sprawne wejście na wspólny rynek i skuteczne konkurowanie z przedsiębiorcami z całej Europy. Niniejsze działanie wpłynie także pośrednio na rozwój przedsiębiorstw z branży ochrony środowiska oraz zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw, których działalność jest wyraźnie zależna od stanu środowiska naturalnego (m. in. w sektorach: turystycznym, rolnym, opieki zdrowotnej).

c) spodziewane rezultaty realizacji priorytetu

Realizacja działań w ramach tego priorytetu przyczyni się przede wszystkim do:

- wzrostu nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska w przedsiębiorstwach;
- zwiększenia liczby nowych inwestycji z zakresu ochrony środowiska w przedsiębiorstwach;
- zmodernizowania infrastruktury ochrony środowiska w przedsiębiorstwach;
- modernizowania instalacji przemysłowych w kierunku ograniczania materiałochłonności, energochłonności i ilości wytwarzanych odpadów w procesach produkcji;
- dostosowania wspieranych przedsiębiorstw do wymagań unijnych w zakresie ochrony środowiska, m. in. poprzez uzyskanie pozwoleń zintegrowanych;
- ograniczenia oddziaływania na środowisko modernizowanych instalacji;
- upowszechnienia stosowania BAT w przedsiębiorstwach;
- rozwoju sektora ochrony środowiska oraz sektorów zależnych od stanu;
- ograniczenia ilości powstających odpadów oraz zwiększenia ich gospodarczego wykorzystania.

d) działania realizowane w ramach priorytetu

5.1 – wsparcie systemów zarządzania środowiskiem,

a) Cel działania

Wspieranie rozpowszechnienia wprowadzania dobrowolnych systemów zarządzania środowiskiem na poziomie przedsiębiorstw oraz innych komórek organizacyjnych ma na celu ograniczenie ujemnych skutków oddziaływania na środowisko. Wprowadzenie takiego

² Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 41, poz. 365, Nr 113, poz. 984 i Nr 199, poz. 1671, z 2003 r. Nr 7, poz. 78 oraz z 2004 r. Nr 96, poz. 959.

³ Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. Nr 154, poz. 1803, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 130, poz. 1112, Nr 233, poz. 1957 i Nr 238, poz. 2022 z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 165, poz. 1592, Nr 190, poz. 1865 i Nr 228, poz. 2259 oraz z 2004 r. Nr 92, poz. 880 i Nr 96, poz. 959

systemu zarządzania na poziomie komórki organizacyjnej czy przedsiębiorstwa gwarantować będzie zastosowanie się do norm ochrony środowiska oraz wprowadzenie takiej organizacji aby minimalizować negatywne oddziaływania na środowisko przy racjonalnym wykorzystaniu zasobów naturalnych. Wprowadzony system zapewniac będzie stałe dążenie do osiągnięcia takiego celu i dostosowanie do zmieniającej się sytuacji. Usprawnienia systemów zarządzania środowiskiem przynosić będą też przedsiębiorstwom efekty ekonomiczne oraz reklamowe.

b) Opis działania

Popularyzacja wprowadzania systemów zarządzania środowiskiem poprzez przedstawienie możliwych do osiągnięcia efektów. Pomoc przedsiębiorstwom w przygotowaniu niezbędnych audytów w celu uzyskania odpowiednich certyfikatów oraz pomoc we wdrożeniach niezbędnych do uzyskania certyfikatu środków.

c) Przykładowe typy projektów

1. Publikacja materiałów uzasadniających wprowadzenie systemów zarządzania środowiskiem,
2. Organizacja szkoleń,
3. Wykonanie auditu niezbędnego dla rozpoczęcia procedury uzyskania certyfikatu,
4. Projekty dostosowawcze dla przedsiębiorstw, warunkujące uzyskanie certyfikatu,
5. Projekty dla uzyskania eko-znaków dla produktów,
6. Projekty związane z wprowadzeniem eko-etykiety.

d) Kryteria wyboru projektów

1. efektywność projektu (koszty/efekty),
2. Wspomaganie przedsiębiorstw, przede wszystkim, małych i średnich, które ze względu na koszty i uzyskiwane zyski mają małe szanse na wprowadzenie samodzielnie systemu zarządzania środowiskiem,
3. Wspomaganie przedsiębiorstw i innych jednostek organizacyjnych, gdzie możliwe są do uzyskania największe efekty, w tym promujące systemy zarządzania środowiskiem.

e) beneficjenci: jednostki samorządów terytorialnych, przedsiębiorstwa oraz inne podmioty uprawnione do prowadzenia działalności gospodarczej.

5.2 – racjonalizacja gospodarki odpadami.

a) cel działania

Postępowanie z odpadami w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku i unieszkodliwiania.

b) opis działania

Rozwój systemów unieszkodliwiania odpadów oraz rekultywacja składowisk odpadów, które nie spełniają wymogów ochrony środowiska.

c) przykładowe typy projektów:

1. ograniczanie ilości powstawania odpadów;
2. zintegrowane systemy gospodarowania odpadami;
3. zwiększanie potencjału technicznego w zakresie odzysku odpadów.

d) kryteria wyboru projektów:

- zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów,
- eliminowanie wytwarzania odpadów niebezpiecznych,
- wykrywanie zagrożeń dla środowiska,
- kompleksowość budowanego systemu,
- spójność z planami gospodarki odpadami,
- kompleksowość działań w ramach projektu,
- zapewnienie, osiągnięcie lub przekroczenie odpowiednich poziomów selektywnej zbiórki,
- zmniejszenie ilości odpadów ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów,
- osiągnięcie lub przekroczenie wymaganych prawem poziomów odzysku i recyklingu,
- eliminacja i ograniczenie ilości odpadów kierowanych do składowania,
- proponowane metody rekultywacji oraz kierunki zagospodarowania terenu.

e) beneficjenci - jednostki samorządów terytorialnych, przedsiębiorcy oraz inne podmioty uprawnione do prowadzenia działalności gospodarczej.

5.3 – wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie uzyskania pozwolenia zintegrowanego,

a) cel działania

Celem działania jest:

- zapobieganie powstawaniu i redukcja zanieczyszczeń różnych komponentów środowiska,
- wdrażanie nowoczesnych, energooszczędnych, mało lub bezodpadowych technologii.

b) opis działania

W ramach działania wspierane będą inwestycje pozwalające przedsiębiorcy uzyskać pozwolenie zintegrowane, umożliwiające dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów prawa wspólnotowego (Dyrektywa 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń), co jest niezbędne do ich funkcjonowania w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego. Instalacja, której ma dotyczyć inwestycja, powinna więc podlegać przepisom Rozporządzenia Ministra Środowiska z 26 lipca 2002 r. w sprawie instalacji, które mogą powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości. Inwestycja powinna mieć na celu dostosowanie instalacji do właściwych przepisów ustawy Prawo Ochrony Środowiska z 27 kwietnia 2001 r.

c) przykładowe typy projektów:

- zmiany technologii służące eliminowaniu szkodliwych oddziaływań i uciążliwości poprzez zapobieganie emisjom do środowiska;
- zmiany technologii służące zmniejszeniu zapotrzebowania na energię, wodę oraz surowce, ze szczególnym uwzględnieniem wtórnego wykorzystania ciepła odpadowego oraz eliminacji wytwarzania odpadów;
- zmiany technologii ukierunkowane na ograniczenie wielkości emisji niektórych substancji i energii do poziomu określonego w przepisach krajowych i wspólnotowych oraz w dokumentach referencyjnych BAT;
- inwestycje w urządzenia ograniczające emisje do środowiska (tzw. urządzenia „konca rury”), których zastosowanie jest niezbędne dla spełnienia zaostrzających się standardów emisyjnych lub granicznych wielkości emisji

d) kryteria wyboru projektów:

- działalność której ma dotyczyć inwestycja, podlega przepisom rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055), transponującego Aneks I do dyrektywy 61/1996,
- inwestycja ma na celu podniesienie jakości istniejącej instalacji.

5.4 – wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno - ściekowej

a) cel działania

Celem działania jest ograniczenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych wraz ze ściekami przez przemysł do środowiska wodnego, a w szczególności substancji niebezpiecznych, oraz zmniejszenie ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych do wód powierzchniowych, w tym nieoczyszczonych ścieków.

b) opis działania

Wsparcie mogą otrzymać inwestycje w infrastrukturę gospodarki wodno-ściekowej mające na celu ograniczenie ilości wytwarzanych ścieków przemysłowych, szczególnie ścieków niebezpiecznych oraz służące zwiększeniu stopnia redukcji ładunku zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych do wód. Wspierane mogą być projekty stosujące technologie, które zapewniają oszczędność wody, surowców i energii oraz zgodność postępowania przedsiębiorstw odprowadzających ścieki przemysłowe do wód powierzchniowych z wymogami Dyrektywy 76/464/EWG w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre niebezpieczne substancje odprowadzane do środowiska wodnego i Dyrektywy 91/271/WE w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych. Inwestycja powinna więc mieć na celu dostosowanie przedsiębiorstwa do właściwych wymogów Ustawy Prawo Wodne z 18 lipca 2001 r.

c) przykładowe typy projektów:

- budowa lub modernizacja oczyszczalni lub podczyszczalni ścieków przemysłowych,
- zmiana technologii w celu ograniczenia ilości zużywanej wody oraz ilości substancji niebezpiecznych odprowadzanych wraz ze ściekami.

d) kryteria wyboru projektów:

- działalność prowadzona przez przedsiębiorce podlega przepisom ustawy prawo wodne (transponującej wymogi dyrektywy nr 464/1976/EWG z dnia 4 maja 1976 r. w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego Wspólnoty (Dz. Urz. UE L 129 z 18.05.1976) oraz dyrektywy „córki”) i dyrektywy nr 271/1991/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. UE L 135 z 30.05.1991),
- inwestycja ma na celu dostosowanie do ustawy prawo wodne.

5.5 – wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza

a) cel działania

Celem działania jest obniżenie wielkości emisji do powietrza substancji zanieczyszczających z obiektów spalania paliw o mocy większej od 50 MWt w celu poprawy jakości powietrza oraz dostosowanie funkcjonujących obiektów do norm określonych przepisami ochrony środowiska.

b) opis działania

Pomoc dla przedsiębiorców będzie ukierunkowana na inwestycje w zakresie ochrony powietrza i dostosowanie funkcjonującej infrastruktury do norm określonych w Ustawie Prawo Ochrony Środowiska z 27 kwietnia 2001 i Dyrektywie 80/01/WE w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych źródeł spalania.

Wspierane będą inwestycje ograniczające wielkość emisji do powietrza substancji zanieczyszczających z istniejących obiektów spalania o mocy cieplnej wprowadzanej w paliwie większej niż 50 MW.

c) przykładowe typy projektów:

- modernizacja lub rozbudowa obiektów spalania paliw i systemów,
- modernizacja urządzeń lub wyposażenie obiektów spalania paliw w urządzenia lub instalacje do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych,
- inwestycje w produkcji skojarzona energii elektrycznej i ciepła,
- konwersja obiektów spalania paliw na rozwiązania przyjazne środowisku,
- przedsięwzięcia na rzecz wykorzystywania alternatywnych źródeł energii,

d) kryteria wyboru projektów:

- działalność prowadzona przez przedsiębiorce podlega przepisom ustawy prawo ochrony środowiska (transponującej dyrektywę nr 80/2001/WE z dnia 23 października 2001 r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania. (Dz. Urz. UE L 309 z 27.11.2001),
- inwestycja ma na celu dostosowanie istniejących instalacji do przepisów ustawy prawo ochrony środowiska.

5.6 – wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi niebezpiecznymi

a) cel działania

Celem działania jest wsparcie działań inwestycyjnych służących zapewnieniu prowadzenia przez przedsiębiorstwa bezpiecznej gospodarki odpadami przemysłowymi, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych

b) opis działania

Pomoc finansowa dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi będzie polegać na wsparciu działań służących zapewnieniu prowadzenia przez przedsiębiorstwa bezpiecznej gospodarki odpadami przemysłowymi, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych, których powstawaniu nie można zapobiec poprzez zmiany technologiczne. Z tej możliwości nie mogą jednak skorzystać przedsiębiorcy zaliczani do sektorów transportu, hutnictwa żelaza i stali, górnictwa węgla, budownictwa okrętowego i włókien syntetycznych, rybołówstwa oraz prowadzących działalność rolniczą. Ponadto ze wsparcia w ramach działania wyłączona jest działalność polegająca wyłącznie na odbiorze i zagospodarowaniu odpadów pochodzących od innego przedsiębiorstwa lub przedsiębiorstw. Dofinansowana inwestycja powinna przyczynić się do realizacji postanowień ustawy o odpadach z 27 kwietnia 2001 r. (Dyrektywy: 75/442 EWG w sprawie odpadów, 91/689 EWG w sprawie odpadów niebezpiecznych, 94/62 WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych, 94/67 WE w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych, 96/59 WE w sprawie usuwania PCB/PCT oraz 2000/76 WE w sprawie spalania odpadów).

c) przykładowe typy projektów:

- budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów przemysłowych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów, które mogą pełnić funkcje usługowe, zgodnie z krajowym, wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi planami gospodarki odpadami, dla położonych w pobliżu jednostek gospodarczych, które nie mogą uniknąć wytwarzania podobnych typów odpadów;
- rozbudowa i modernizacja instalacji i urządzeń do odzysku, a w szczególności recyklingu, lub unieszkodliwiania odpadów opakowaniowych i użytkowych, w tym po substancjach niebezpiecznych, wytwarzanych w danym przedsiębiorstwie lub grupie przedsiębiorstw;
- budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do przekształcania odpadów w celu ułatwienia ich magazynowania i transportu oraz przygotowania do odzysku lub unieszkodliwiania;
- budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji do zbierania lub tymczasowego magazynowania odpadów, w szczególności odpadów niebezpiecznych;
- budowa i modernizacja instalacji i urządzeń w celu minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów lub zapewnienia właściwego ewidencjonowania odpadów;

d) kryteria wyboru projektów:

- realizacja inwestycji i programów, związanych z istniejącymi instalacjami, przyczyniających się do rozwiązywania problemów odpadów przemysłowych lub niebezpiecznych zgodnie z wymogami ustawy o odpadach (transponującej dyrektywy: nr 442/1975/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów (Dz. Urz. UE L 194 z 25.07.1975), nr 689/1991/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych (Dz. Urz. UE L 377 z 31.12.1991), nr 62/1994/WE z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (Dz. Urz. UE L 365 z 31.12.1994), nr 67/1994/WE z dnia 16 grudnia 1994 r. w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (Dz. Urz. UE L 365 z 31.12.1994), nr 59/1996/WE z dnia 16 września 1996 r. w sprawie unieszkodliwiania polichlorowanych bifenyli i polichlorowanych trifenyli PCB/PCT (Dz. Urz. UE L 282 z 15.10.1997) oraz dyrektywy nr 76/2000/WE z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie spalania odpadów (Dz. Urz. UE L 243 z 24.09.1996).

e) beneficjenci działań 5.2 – 5.5:

- duże, małe i średnie przedsiębiorstwa działające na terenie Polski ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich przedsiębiorstw (w działaniach 5.2., 5.3. i 5.5. wsparcie nie będzie udzielane podmiotom wykonującym usługi publiczne na zlecenie j.s.t.:
- w których większość udziałów lub akcji posiada j.s.t. lub inny podmiot – w szczególności spółka prawa handlowego – od niej zależny, w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów,
- wybranym przez j.s.t. na podstawie przepisów ustawy prawo zamówień publicznych.)

Priorytet VI – Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych

a) *główny cel priorytetu*

Głównym celem priorytetu jest zahamowanie strat różnorodności biologicznej na wszystkich poziomach jej organizacji, a więc różnorodności wewnątrzgatunkowej (genetycznej), międzygatunkowej i ponadgatunkowej (ekosystemów i krajobrazów), jak również rozwój

i wzmocnienie systemu obszarów chronionych, w tym sieci ekologicznej NATURA 2000, a także podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

b) uzasadnienie wyboru priorytetu

Postępujący rozwój cywilizacyjny i gospodarczy sprawia, że zagrożone staje się środowisko naturalne człowieka. Mając na względzie zasadnicze walory przyrodnicze Polski mające wpływ bezpośredni zarówno na zdrowie człowieka ale także na galezie gospodarki (rozwój turystyki) należy chronić te zasoby przyrodnicze, które posiadamy, ale także zapewnić ich właściwą dostępność. Na szczególną uwagę zasługuje również aspekt racjonalnego wykorzystywania zasobów środowiska (w tym przyrodniczych) wobec przyszłych pokoleń. Priorytet ten będzie realizowany zgodnie z uwzględnieniem zasady zrównowzonego rozwoju.

c) spodziewane rezultaty realizacji priorytetu

W wyniku realizacji priorytetu wsparte zostaną działania o charakterze ochronnym skierowane na takie elementy środowiska naturalnego człowieka jak fauna, flora czy krajobraz. W rezultacie zachowane powinny zostać wybitne walory krajobrazowe i przyrodnicze Polski oraz stworzone zostaną warunki do rozwoju edukacji ekologicznej.

d) działania realizowane w ramach priorytetu

6.1 – wspierania kompleksowych projektów z zakresu ochrony, odbudowy i udostępnienia ekosystemów na obszarach chronionych

a) cel działania

- zachowanie i utrzymanie różnorodności biologicznej na poziomie ponadgatunkowym w warunkach zrównowzonego rozwoju lokalnych społeczności.

b) opis działania

Wzbogacanie składu gatunkowego drzewostanów (eliminacja monokultur) w celu zwiększenia różnorodności genetycznej i biologicznej biocenoz lasnych w oparciu o naturalne wzorce; wykonywanie zabiegów ochronnych w celu umożliwienia przebiegu naturalnych procesów przyrodniczych dla utrzymania siedlisk we właściwym stanie lub przywracających ich właściwy stan; ukształtowanie stref przejścia (ekotonów) na skrajach lasów; renaturalizacja i utrzymanie obszarów wodno-blotnych, udrażnianie korytarzy ekologicznych (lasnych, rzecznych i innych) zapewniających wymianę genów pomiędzy różnymi populacjami lokalnymi, wykup gruntów dla celów ochrony przyrody, zwiększanie powierzchni zadrzewień i zakrzaczeń; wyznaczenie szlaków turystycznych budowa ścieżek przyrodniczych na obszarach chronionych oraz innej infrastruktury (zadaszenia, punkty widokowe, ośrodki dydaktyczno-promocyjne, centra informacyjne i.t.p), które zabezpieczą przed nadmierną penetracją turystów na obszary cenne przyrodniczo.

c) przykładowe typy projektów:

- 1 – przebudowa i wzbogacanie składu gatunkowego ekosystemów lasnych,
- 2 - odbudowa zdegradowanych ekosystemów;
- 3 – wykup gruntów w parkach narodowych oraz ich renaturalizacja,
- 4 – odtwarzanie i wzmocnienie ciągłości korytarzy ekologicznych,

d) kryteria wyboru projektów:

- wartość projektu powyżej 0,5 mln Euro,

- oddziaływanie projektu na powierzchnie co najmniej jednego województwa lub kilku obszarów chronionych.

e) beneficjenci – parki narodowe, zespoły parków krajobrazowych, regionalne dyrekcje Lasów Państwowych, gminy.

6.2 – podnoszenie jakości zasobów ekosystemów lesnych

a) cel działania:

Głównym celem działania jest wzmaganie produktywności i biologicznej odporności ekosystemów lesnych.

b) opis działania

Zmiana struktury wiekowej i składu gatunkowego drzewostanów w celu dostosowania ich do charakteru siedliska. Restytucja i rehabilitacja ekosystemów lesnych, uszkodzonych w wyniku działania czynników abiotycznych, polegająca na stosowaniu intensywnych metod agrotechnicznych i fitomelioracyjnych w celu utrzymania i zwiększenia produktywności drzewostanów oraz zdolności do maksymalnego wypełniania funkcji pozaprodukcyjnych w zmiennych warunkach ekologicznych.

c) przykładowe typy projektów:

1 - przebudowa drzewostanów;

d) kryteria wyboru projektów:

- zgodność potencjału produkcyjnego drzewostanu z potencjałem produkcyjnym siedliska (im jest on niższy tym większa jest konieczność przebudowy).
- kryterium obszarowe - obejmujące zasięg działania poszczególnych regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych,
- wpływ jakości ekosystemów lesnych na danym obszarze na regionalne bezpieczeństwo powodziowe i erozyjne.

e) beneficjenci – regionalne dyrekcje Lasów Państwowych.

6.3 - zachowanie różnorodności gatunków

a) cel działania

Zachowanie różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów oraz utrzymanie i wzbogacanie (m. in. przez reintrodukcję) ich składu gatunkowego.

b) opis działania

Wdrażanie programów ochrony gatunków o najbardziej zagrożonych pulach genowych. Wdrażanie programów ochrony wybranych gatunków chronionych, w szczególności ginących i zagrożonych. Ponowne wprowadzenie gatunków na tereny zasiedlane przez nie w przeszłości. Wybudowanie obiektów niezbędnych do przetrzymywania gatunków z konwencji „CITES” zatrzymywanych na granicy, rozbudowa i modernizacja ogrodów zoologicznych i botanicznych, kompleksowe restytucje gatunków między innymi jesionu, drobia i innych kuraków lesnych.

c) przykładowe typy projektów:

1 - ochrona ex situ gatunków o zagrożonych pulach genowych

2 – ochrona in situ gatunków chronionych

3 – reintrodukcja gatunków

d) kryteria wyboru projektów:

- wartość projektu powyżej 0,5 mln Euro,
- oddziaływanie projektu na powierzchnie co najmniej jednego województwa lub kilku obszarów chronionych,
- wykonanie kilku projektów w ramach działań w priorytecie VI w przypadku, gdy koszt pojedynczego projektu będzie niższy niż 0,5 €

e) beneficjenci – parki narodowe, zespoły parków krajobrazowych, regionalne dyrekcje Lasów Państwowych, ogrody botaniczne, ogrody zoologiczne, instytuty naukowe.

6.4 - edukacja ekologiczna

a) cel działania

Głównym celem działania jest podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa polskiego, co w efekcie prowadzi do poprawy stanu środowiska naturalnego.

b) opis działania

W ramach tego działania wspierane będą projekty realizujące zadania związane z szeroko pojmowanym kształtowaniem zachowań proekologicznych oraz przekazujące praktyczną wiedzę związaną z wpływem działalności człowieka na stan środowiska naturalnego.

c) przykładowe typy projektów:

SZKOLENIA

1. Kształcenie i doskonalenie nauczycieli – szkolnych koordynatorów EE w zakresie metodyki realizowania ścieżki EE⁴.
2. Kształcenie i doskonalenie kadr samorządowych (województw, starostw i gmin) w zakresie wdrażania idei i zasad rozwoju zrównowalonego.
3. Szkolenia służb informacyjnych urzędów wojewódzkich i samorządowych (sejmiki wojewódzkie, powiaty, gminy) w zakresie wykorzystywania informacji o środowisku.
4. Szkolenia doradców metodycznych edukacji ekologicznej i „edukatorów” prowadzących EE oraz dziennikarzy.
5. Szkolenia średniego szczebla zarządzania (nadzoru) wybranych grup zawodowych, których działalność może bezpośrednio wpłynąć na stan środowiska, ukierunkowane na wdrażanie idei i zasad rozwoju zrównowalonego.
6. Szkolenia dla prowadzących EE w specjalistycznych obiektach edukacyjnych w ramach „zielonych szkół”.
7. Szkolenia służb mundurowych i innych służb ratowniczych (policja, straż miejska, straż pożarna, celnicy, wojsko, itp.) w zakresie zagrożeń środowiska i ich zwalczania.

PROJEKTY W RAMACH EDUKACJI FORMALNEJ

Przygotowanie i realizacja międzynarodowych, ogólnopolskich i regionalnych szkolnych programów edukacji ekologicznej.

⁴ EE – edukacja ekologiczna

Przygotowanie i realizacja wyjazdów dzieci i młodzieży do wyspecjalizowanych ośrodków terenowych prowadzących zajęcia zgodne z programami nauczania („zielone szkoły”).

Przygotowanie i realizacja międzyszkolnych konkursów o tematyce ekologicznej.

Wdrożenie zasad zrównowżonego rozwoju w placówkach dydaktycznych i ich otoczeniu (np. wprowadzenie segregacji odpadów, oszczędność wody, energii, poprawa stanu środowiska przyrodniczego w otoczeniu placówki)

OGÓLNOPOLSKIE KAMPANIE INFORMACYJNO-PROMOCYJNE Z UDZIAŁEM ŚRODKÓW MASOWEGO PRZEKAZU, SPOŁECZNYCH ORGANIZACJI EKOLOGICZNYCH I INNYCH PODMIOTÓW WYMIENIONYCH W NARODOWEJ STRATEGII EDUKACJI EKOLOGICZNEJ

1. W zakresie racjonalnej gospodarki odpadami w gospodarstwach domowych, miejscach pracy i rekreacji.
2. W zakresie oszczędności energii w miejscu zamieszkania, pracy i wypoczynku.
3. W zakresie ochrony różnorodności biologicznej (m.in.: propagowanie założeń Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, zapobieganie wypalaniu traw).
4. W zakresie oszczędnego i zgodnego z wymogami jakościowymi wykorzystywania zasobów wodnych, ochrony wód powierzchniowych i podziemnych.
5. Promocja rolnictwa ekologicznego (gdzie, jak, czy warto prowadzić gospodarstwo ekologiczne?).
6. Ekologizacja terenów zurbanizowanych i zdegradowanych (m.in. problematyka akustyczna, zanieczyszczenia powietrza, stresu miejskiego).
7. Promocja restytucji, zachowania i kształtowania krajobrazu kulturowego w regionach.
8. Promocja ład przestrzennego i ochrona krajobrazu z prezentacją w mediach dobrych i złych rozwiązań.
9. Promocja regionów zrównowżonych.

OGÓLNOPOLSKIE I MIĘDZYNARODOWE IMPREZY MASOWE I PROFILOWANE

1. Obchody Dnia Ziemi.
2. Obchody Światowego Dnia Ochrony Środowiska.
3. Wzmocnienie treści ekologicznych w istniejących ogólnopolskich świątkach branżowych (np. Święto Morza, Dzień Lesnika i Drzewiarza, Światowy Dzień Meteorologii itp.).
4. Targi ochrony środowiska.
5. Forum Edukacji Ekologicznej – Eko Media Forum.
6. Konkursy ekologiczne.
7. Organizacja festiwali filmów ekologicznych.
8. Organizacja wystaw, plenerów i studiów plastycznych o tematyce ekologicznej i przyrodniczej.
9. Imprezy w regionach, euroregionach i regionalne dla obszarów funkcjonalnych (np. Zielone Pluła Polski, obszary ekologicznego zagrożenia, obszary chronione), dla dużych miast, krain geograficzno-historycznych i przyrodniczych.

d) kryteria wyboru projektów:

I.

- preferowane szkolenia w formie warsztatów (połączenie teorii z praktyką);
- wysoko wykwalifikowana kadra szkoleniowa;
- czas trwania szkolenia minimum 2 dni;

- preferowane cykle szkolen;
- koszt projektu od 0,1 mln

II.

- preferowane beda wyjazdy do osrodków dysponujacych kadra wyspecjalizowana w EE;
- doswiadczenie w prowadzeniu podobnych projektów;
- wysoko wykwalifikowana kadra;
- kompleksowosc podejscia do zagadnienia;
- koszt projektu od 0,1 mln

III.

- projekt o duzej zlozonosci, kompleksowosci, wykorzystujacym różne formy i metody realizacji;
- projekt skierowany do duzej grupy odbiorców;
- czas trwania projektu nie krótszy niz pół roku.
- koszt projektu od 0,2 mln

IV.

- wysoko wykwalifikowana kadra;
 - kompleksowosc w danej tematyce;
 - zaplecze logistyczne;
 - wykorzystanie różnych form i metod realizacji;
- koszt projektu od 0,1 mln

e) beneficjenci:

- I.** kuratoria, jednostki samorządu terytorialnego, ODN⁵, CODN⁶, szkoły wyższe, pozarządowe organizacje ekologiczne (POE), ośrodki edukacji ekologicznej, jednostki badawczo-rozwojowe, urzędy centralne, służby ratownicze
- II.** kuratoria, jednostki samorządu terytorialnego, ODN, CODN, pozarządowe organizacje ekologiczne (POE), ośrodki edukacji ekologicznej, szkoły wszystkich szczebli
- III.** jednostki samorządu terytorialnego, pozarządowe organizacje ekologiczne (POE), ośrodki edukacji ekologicznej, jednostki badawczo-rozwojowe, parki narodowe, zespoły parków krajobrazowych, regionalne dyrekcje lasów państwowych, służby mundurowe i ratownicze, BEEiKS
- IV.** urzędy wojewódzkie, pozarządowe organizacje ekologiczne (POE), BEEiKS, podmioty specjalizujące się w organizacji imprez targowych.

Priorytet VII – wsparcie techniczne dla instytucji włączonych w proces zarządzania SPO

– Środowisko

a) główny cel priorytetu

Celem tego priorytetu jest stworzenie warunków do skutecznego zrealizowania pozostałych priorytetów programu poprzez stworzenie struktur dla wdrażania programu. Ponadto wsparcie techniczne dotyczyć będzie promocji Programu, w tym przede wszystkim informowania potencjalnych beneficjentów o możliwości uzyskania wsparcia.

b) uzasadnienie wyboru priorytetu

⁵ ODN – Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli

⁶ CODN – Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli

W celu realizacji programu niezbędne jest wsparcie struktur włączonych w system zarządzania. Z uwagi na fakt, iż w latach 2004-2006 Minister Środowiska nie realizował zadań w programie zarządzanym przez siebie (a jedynie pełnił rolę instytucji pośredniczącej) konieczne staje się wzmocnienie struktur istniejących ale też budowanie nowych komórek realizujących zadania dotychczas nie wykonywane (gl. obsługa finansowa, monitoring). Aby zapewnić efektywne wykorzystanie środków niezbędna jest właściwa promocja programu oraz zapewnienie potencjalnym beneficjentom i wszystkim zainteresowanym dostępu do informacji o samym programie jak również o postępach w jego realizacji.

c) spodziewane rezultaty realizacji priorytetu

Zapewnienie sprawnego zarządzania programem oraz właściwej promocji i informacji nt. możliwości uzyskania dofinansowania co w konsekwencji doprowadzi do wykreowania „project pipeline” oraz zapewni odpowiedni poziom absorpcji środków dostępnych w ramach programu.

d) działania realizowane w ramach priorytetu

7.1 - wsparcie zarządzania programem.

a) cel działania

Techniczne i finansowe wsparcie procesu przygotowania i wyboru projektów, monitorowania, oceny i kontroli w ramach programu, służące sprawnej i efektywnej realizacji Działan;

b) opis działania

Wspierane będą zadania z zakresu oceny i wyboru projektów do dofinansowania z programu, zarządzania i kontroli finansowej (w tym certyfikacji wydatków oraz audytu), monitorowania realizacji programu.

c) typy projektów:

- wynagrodzenia pracowników obsługujących program,
- szkolenia dla pracowników obsługujących program i członków Komitetów oraz GR ds. oceny projektów (organizacja wraz z wynajmem sal, sprzętu multimedialnego, zakwaterowaniem lub udział pracowników w szkoleniach zewnętrznych),
- koszty podróży służbowych (kontrole projektów in situ),
- obsługa Komitetu Sterującego, obsługa Komitetu Monitorującego,
- obsługa Grup Roboczych ds. Oceny projektów, (w tym koszty dojazdów i zakwaterowania członków Komitetów i Grup),
- ekspertyzy zewnętrzne w zakresie oceny i wyboru projektów,
- audyt zewnętrzny systemu realizacji programu,
- archiwizacja dokumentacji,
- tłumaczenia na potrzeby realizacji programu,
- organizacja lub udział w stazach i wyjazdach studyjnych dla pracowników obsługujących program;
- doradztwo i inne usługi zewnętrzne,
- zakup, opracowanie, publikacja i dystrybucja materiałów dydaktycznych
- koszty komunikacji i wymiany informacji (telefony komórkowe)
- koszty transportu (bilety lotnicze, kolejowe, inne), zakup środków transportu;
- stworzenie, wyposażenie i utrzymanie regionalnych punktów informacyjnych
- wynajem pomieszczeń dla IZ, remonty, modernizacja i urządzenie miejsca pracy;
- projekty związane z zapewnieniem ciągłości programowania.

d) kryteria wyboru projektów:

kryteria dostępu: zgodność projektu z celami i zakresem merytorycznym Działania

7.2 - promocja i informacja,

a) cel działania

Celem działania jest promocja SPO oraz informowanie potencjalnych beneficjentów Programu jak i opinii publicznej nt. możliwości uzyskania wsparcia na ochronę środowiska i gospodarkę wodną z funduszy UE.

b) opis działania

Za promocje i informacje w ramach SPO odpowiada Instytucja Zarządzająca - Ministerstwo Środowiska. W ramach działania realizowane będą projekty służące upowszechnieniu informacji o SPO. Adresatami działań promocyjnych i informacyjnych będą potencjalni beneficjenci wsparcia oraz opinia publiczna.

c) typy projektów:

1. przygotowanie, wydawanie, produkcja i dystrybucja materiałów promocyjnych, informacyjnych i szkoleniowych (wynajem firmy edytorsko – drukarskiej) ;
2. szkolenia, konferencje i seminaria dla potencjalnych beneficjentów;
3. współpraca z mediami, w tym konferencje i inne spotkania prasowe , promocja w prasie, radiu, telewizji, Internecie ,kampania zewnętrzna oraz monitoring mediów
4. system przepływu i wymiany informacji (utrzymanie infolinii i innych serwisów, zapewnienie komunikacji z regionalnymi punktami informacyjnymi) ;
5. budowa i administrowanie serwisem internetowym, promocja portalu;
6. udział/organizacja targów, wystaw, i innych wydarzeń informacyjnych;
7. wykonanie ekspertyz, studiów i analiz;
8. tablice informacyjne (bilbordy) i pamiątkowe dla projektów realizowanych w ramach programu;

d) kryteria wyboru projektów

kryteria dostępu: zgodność projektu z celami i zakresem merytorycznym Działania

7.3 - komputeryzacja oraz wyposażenie instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu,

a) cel działania

Wsparcie potencjału administracyjnego instytucji w systemie realizacji programu w zakresie wyposażenia

b) opis działania

Wspierane będą projekty z zakresu wyposażenia instytucji uczestniczących w systemie realizacji programu w sprzęt i oprogramowanie wspierające realizację programu

c) przykładowe typy projektów:

- zakup i instalacja sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem i zakup licencji (wraz ze zwiększeniem liczby użytkowników sieci komputerowych),
- zakup wyposażenia biurowego (urządzenia elektroniczne, meble);
- zakup materiałów biurowych i eksploatacyjnych;
- zakup i instalacja urządzeń teleinformatycznych;
- rozbudowa systemu i sieci komputerowej.

d) kryteria wyboru projektów:

kryteria dostępu: zgodność projektu z celami i zakresem merytorycznym Działania

7.4 - monitoring i ewaluacja programu

a) cel działania

Celem działania jest zapewnienie efektywności wykorzystania środków poprzez działania z zakresu oceny i ewaluacji

b) opis działania

Wspierane będą projekty z zakresu oceny i ewaluacji programu oraz ogółu wsparcia dla ochrony środowiska z funduszy UE, w różnych zakresach, obszarach i przekrojach tematycznych, w tym planowo wymagane przepisami UE

c) przykładowe typy projektów:

- ekspertyzy i oceny, wraz z rekomendacją co do dalszych działań, z zakresu efektów wykorzystania środków w ramach programu, w szczególności w odniesieniu do: całości programu, poszczególnych priorytetów i Działan, zasięgu wojewódzkiego, zlewniowego, obszarów chronionych, krain geograficznych itp. itd.

d) kryteria wyboru projektów:

- zgodność projektu z celami i zakresem merytorycznym Działania,
- status opracowania (obowiązkowe/dodatkowe),
- zakres obszarowy projektu i jego kompleksowość,
- doświadczenie i kwalifikacje beneficjenta,
- termin wykonania,
- wartość minimalna.

e) beneficjenci – Ministerstwo Środowiska, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

3.4.2. Zasady wyboru projektów

Kryteria ustalane są dla każdego etapu oceny:

- formalnego,
- techniczno-ekonomicznego,
- merytorycznego,

Wszystkie kryteria, a szczególnie merytoryczne będą sformułowane w sposób jednoznaczny i obiektywny. Kryteria będą weryfikowane na podstawie składanych przez beneficjenta wniosków i załączników co będzie uwzględniane przy ustalaniu formatu wniosku (projektując ich wzory należy wziąć to pod uwagę).

Ocena jest dokumentowana za pomocą kart oceny, najczęściej osobnych dla każdego etapu, przy czym przejście danego etapu warunkuje skierowanie projektu do dalszej oceny.

Kryteria formalne i techniczno-ekonomiczne są budowane na zasadzie „spełnia – nie spełnia”, i spełnienie wszystkich warunków dopuszcza projekt do oceny merytorycznej. Kryteria te mogą być tak sformułowane, że będą wspólne dla wszystkich Działan i projektów.

Do kryteriów techniczno-ekonomicznych powinny zostać stworzone listy sprawdzające uszczegółowiające dane zagadnienia – i mogą być one różne dla Działan.

Kryteria formalne:

- wniosek został złożony w terminie,
- wniosek został złożony na właściwym formularzu i w odpowiedniej ilości egzemplarzy,
- wszystkie obowiązkowe pola wniosku zostały wypełnione zgodnie z instrukcją (w tym m.in. zgodność wnioskowanego pulapu dofinansowania z ustalonym limitem),
- wszystkie egzemplarze wniosku (w tym elektroniczny) są identyczne,
- do wniosku załączono wymagane załączniki (lista w zależności od działania),
- wniosek i załączniki są prawidłowo podpisane/spięte (w zależności od ustalonych wymagań).

Przykłady wymaganych załączników (w zależności od skali i rodzaju projektu):

- *dokument rejestrowy wnioskodawcy,*
- *kopia informacji o numerze region,*
- *aktualne zaświadczenie z urzędu skarbowego i zaś o nie zaleganiu z należnościami,*
- *dokumenty potwierdzające pozostałe źródła finansowania projektu,*
- *pozwolenie na budowę,*
- *decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację inwestycji,*
- *matryca logiczna projektu (ew. we wzorze wniosku),*
- *biznes plan / studium wykonalności,*
- *raport z oceny oddziaływania na środowisko,*
- *wynik screeningu w zakresie wpływu na obszary Natura 2000,*
- *mapy przedstawiające lokalizację projektu, w szczególności w odniesieniu do obszarów chronionych.*

Kryteria techniczno – ekonomiczne:

- zgodność projektu z celem oraz zakresem merytorycznym działania (jak projekt przyczyni się do realizacji celów działania),

- wykonalność projektu pod względem technicznym i prawnym (w tym m.in.: pomoc publiczna, zamówienia publiczne, adekwatność zaproponowanej technologii w przypadku projektów inwestycyjnych, osiągnięcie wymaganych przepisami standardów – ocena na podstawie szczegółowych list sprawdzających),
- wykonalność finansowa projektu i jego trwałość, w tym ocena kondycji finansowej projektodawcy (kwalifikowalność wydatków, spełnienie zasady n+2, ocena wskaźników finansowych wg ustalonej metodologii cba/npv/irr/inne – dopuszczalny poziom ryzyka),
- odpowiednia dla działania forma/status/wielkość wnioskodawcy (samorząd, MSP, NGO itp.)

Kryteria merytoryczne

Kryteria merytoryczne są punktowane i na podstawie uzyskanych wyników projekty są rankingowane. Maksymalna ilość punktów możliwa do uzyskania w każdym Działaniu powinna być jednakowa – 100 pkt. Rozważa się ustalenie minimalnej ilości punktów, jaką projekt musi uzyskać by zostać wpisany na listę rankingową. Część kryteriów merytorycznych może być wspólna dla wszystkich Działań, lub dla całego Priorytetu.

Kryteria merytoryczne można podzielić na dwie kategorie:

- 1) związane bezpośrednio z celami danego Działania lub Priorytetu (przeważające)
- 2) dodatkowe, promujące np. ze względu na rodzaj beneficjenta (MSP), wpływ na obszary chronione, udział kapitału własnego/prywatnego, realizację polityk horyzontalnych (w tym zatrudnienia), formule przygotowania projektu, przygotowanie beneficjenta do wdrażania projektu.

Ad. 1)

Kryteria powinny bezpośrednio nawiązywać do celów danego Działania, a punktacja powinna być ustalona proporcjonalnie do przyczyniania się do osiągnięcia tych celów. Konieczne jest ustalenie jednoznacznej skali – kryteria muszą więc być mierzalne. Przykładowo w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych: ilość RLM obejmowanych projektem – im więcej, tym więcej punktów. Zgodność projektu z KPOSK – więcej punktów, im wcześniej projekt powinien zostać zrealizowany. W zakresie OZE – ilość MW, w zakresie ochrony powietrza – ilość unikniętej emisji do powietrza. W zakresie gospodarki wodnej - zwiększenie retencji, powierzchnia terenu chronionego przed powodzią itd., itp.

Ad 2)

Przykładowo:

- *unikanie zanieczyszczeń u źródła (zasada prewencji) – promowanie zmiany technologii nad urządzeniami końca rury.*
- *pozytywny wpływ na obszary chronione (inwestycja pro-środowiskowa w otulinie, lub na terenie).*
- *posiadanie certyfikatu z zakresu zarządzania jakością (np. ISO 9000)*
- *posiadanie certyfikatu z zakresu zarządzania zasobami środowiska (np. ISO 14001, EMAS).*
- *powiązanie projektu z innymi projektami (efekt synergii).*
- *wsparcie dla MSP.*
- *ilość stworzonych miejsc pracy netto (czasowych, stałych).*
- *lokalizacja projektu w aspekcie bezrobocia (punkty za lokalizacje w powiecie o ponadprzeciętnej stopie bezrobocia).*
- *realizacja projektu w formule partnerstwa publiczno-prywatnego (zaangażowanie kapitału prywatnego),*

- *doswiadczenie w realizowaniu projektów wspieranych przez UE,*
- *wklad własny beneficjenta wyższy od minimalnego wymaganego,*
- *zastosowanie metodologii x/y/z (np. cpm) do zaplanowania przebiegu projektu,*
- *utworzenie wydzielonego zespołu do realizacji projektu,*
- *wplyw projektu na realizacje polityki równosci szans,*
- *wplyw projekt na realizacje polityki rozwoju społeczeństwa informacyjnego (ICT).*

Ponieważ ochrona środowiska jest polityka horyzontalna i pozytywny wpływ projektu na środowisko/ zrównowazony rozwój powinien być premiowany w każdym programie operacyjnym i w każdym Działaniu. W przypadku programu operacyjnego nakierowanego wyłącznie na ochronę środowiska przyznawanie dodatkowych punktów za ochronę środowiska jest bezcelowe. Należy jednak pamiętać, że projekty z zakresu np. retencjonowania mogą mieć również negatywne skutki dla środowiska w niektórych aspektach. Spośród takich projektów powinny być preferowane takie, które zapewniają maksymalny możliwy stopień kompensacji środowiskowej – przy tego typu działaniach można rozważyć przyznawanie dodatkowych punktów za właściwą kompensację na etapie oceny merytorycznej.